

Проблематичні питання переробки сільськогосподарських відходів в Україні та шляхи їх вирішення за європейськими тенденціями в рамках циркуляційної економіки

У наш час питання утилізації сільськогосподарських відходів стоїть гостро не лише в Україні, але й в усьому світі. Адже, окрім основної продукції, сільськогосподарське виробництво генерує значні обсяги відходів, які потребують ефективного та екологічно безпечного поводження та раціонального використання ресурсів. Проблема відходів в Україні вирізняється особливою масштабністю і значимістю як через домінування в національній економіці ресурсоємних багатовідходних технологій, так і через відсутність протягом тривалого часу адекватного реагування на її виклики. Неконтрольоване накопичення відходів негативно впливає на екосистеми, сільськогосподарську продукцію, а також знижує якість життя в розташованих поблизу житлових районах, призводить до підвищення захворюваності населення [1].

Основними проблемами у сфері управління відходами сільськогосподарської продукції в Україні є:

- неналежний рівень дотримання вимог законодавства;
- низький рівень проінформованості та обізнаності фахівців сільськогосподарського сектору щодо можливостей та переваг оброблення чи повторного використання відходів;
- відсутність дієвого механізму залучення приватних інвестицій для розвитку об'єктів сільськогосподарського сектору;
- низький рівень ефективності управління стратегічними об'єктами у сфері поводження з відходами сільськогосподарського сектору [1].

Вагомою проблемою також є те, що в Україні наразі не існує чіткої та системної практики утилізації сільськогосподарських відходів. Переважним способом поводження з ними залишається їх захоронення на звалищах. Спалювання відходів на полях, яке часто практикується, створює ряд проблем, що шкодить як довкіллю, так і людям, які проживають поблизу. Неправильне застосування перегною може спричинити забруднення ґрунтових вод та водойм, а неналежне зберігання сільськогосподарських пестицидів є однією з основних екологічних загроз, яке несе серйозну екологічну загрозу, адже отруйні речовини можуть потрапити в довкілля та завдати шкоди людям, тваринам та рослинам [2].

Екологічно безпечне поводження з відходами та використання вторинної сировини — це одні з основних принципів екологічної політики ЄС. Ця політика спрямована на те, щоб максимально використовувати ресурси, що містяться у відходах, і таким чином зробити крок до циркуляційної економіки [3].

Найпоширенішим способом переробки сільськогосподарських відходів

в країнах ЄС є біоконверсія та компостування. Інші методи, окреслені в «ієрархії» управління відходами ЄС, описуються терміном «відходи в енергію» (waste-to-energy). Ці технології ґрунтуються на спалюванні відходів у спеціальних установках. Наприклад, у деяких країнах ЄС — Німеччині, Бельгії, Швеції, Нідерландах, Австрії та Данії — відсоток відходів, які направляють на звалища, знаходиться в межах 1–2%; при цьому 35–50% відходів тим чи іншим чином спалюється і 50–60% — рецикулюється і компостується. На законодавчому рівні в цих країнах законодавчо заборонено полігонне поховання відходів без попередньої обробки. За останні роки в Європейських країнах спостерігається значне зростання популярності виробництва біопалива як транспортного палива для автомобілів та біогазу для виробництва електроенергії, а в окремих випадках частково й для виробництва тепла [4].

Україна має значні можливості для впровадження та розвитку циркулярної економіки, яка базуватиметься на мінімізації відходів та плавному переході до безвідходного виробництва. З огляду на досвід ЄС та особливості України, можна виділити такі завдання для успішного впровадження реформи з управління відходами:

- підвищення обізнаності фермерів та інших представників аграрного сектору щодо екологічних ризиків, пов'язаних з неправильною утилізацією відходів;
- впровадження сучасних методів переробки сільськогосподарських відходів, таких як компостування, біогазове зброджування, рециркуляція;
- створення чіткої нормативної бази щодо поводження з сільськогосподарськими відходами;
- перехід від лінійної моделі «виробництво – споживання – викид» до циклічної моделі, що має за мету відновлюваність та раціональне споживання ресурсів;
- впровадження інтегрованої інформаційної системи управління відходами на національному та регіональному рівнях з метою забезпечення доступу до актуальної інформації щодо відходів;
- забезпечення дотримання принципу розширеної відповідальності виробника з метою мінімізації впливу відходів на довкілля.

У 2017 році в Україні прийнято Національну стратегію управління відходами до 2030 року, яка має на меті впровадження системного підходу до поводження з відходами на державному та регіональному рівнях, зменшення обсягів утворення відходів шляхом збільшення обсягу їх переробки та повторного використання, дана стратегія наближає Україну до світових стандартів екологічної політики ЄС [1].

Отже, сфера поводження з відходами в Україні перебуває у кризовому стані, але, не зважаючи на це, країна має великий потенціал для впровадження принципів екологічної політики ЄС, яке матиме комплексний позитивний вплив на різні аспекти життя країни. Завдяки впровадженню безвідходних технологій сільськогосподарські підприємства зможуть більш ефективно використовувати землю, воду, енергоресурси та інші ресурси. Та

найголовніше: перехід до безвідходного виробництва в аграрному секторі стане важливим кроком на шляху до сталого розвитку України.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80#Text> (дата звернення 28.01.2024).
2. *Пришляк Н. В., Токарчук Д. М., Паламаренко Я. В.* Забезпечення енергетичної та екологічної безпеки держави за рахунок біопалива з біоенергетичних культур і відходів. — Вінниця: ТОВ «Консоль», 2019. — 248 с.
3. *Токарчук Д. М., Пришляк Н. В., Паламаренко Я. В.* Стратегія поводження з відходами аграрних підприємств: раціональне поводження з відходами рослинництва, відходами тварин тварин, тваринним гноєм, агрохімічними відходами // Ефективна економіка. — 2021. — № 12.
4. *Мариненко Н., Вітенько Т., Крамар І.* Європейський досвід управління відходами: вибрані аспекти. 2020. http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38539/2/FMZKPNES_2022_Marynenko_N-European_experience_in_191-194.pdf (дата звернення: 01.02.2024).
5. Закон України «Про відходи» № 187/98-ВР від 05.03.1998 р. зі змінами та доповненнями. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 02.02.2024)

Co-funded by
the European Union

Фінансується Європейським Союзом. Однак висловлені думки та погляди належать лише авторам і не обов'язково передають погляди Європейського Союзу або Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні орган, що надає грант, не можуть нести за них відповідальність.